

# Amōse Ná-Sευει Sευει lɔɔzeizuυε ma woo mɔungiti

Amōse ná-GALA gooiti ka ti sευει nii zu. Amōse ɣeni togani make nu (1:1) ta tii ɣεε nui (7:14). Naa vɔluma, GALA ge tolini ga é ɣε ga ná-GALA goo wo nui. Amōse ɣeni ga Tekoa taa wolai zu nu. Tekoa ɣeni Zuda masadai zu, nii é ɣeni lekpeɱa nu yeezazu velei, keɛ Amōse ná-keela wooi bɔɔɔzu ɣeni liizu Izilayeɛ masadai vɔ, nii é ɣeni lekpeɱa nu ɣɔυεzu velei. Amōse GALA gooiti boni siegi zu Woziasε ɣeni la ga Zuda masagi, naazu Zeloɔoame velesiεi ɣa é ɣeni ga Izilayeɛ masagi, kona undɔfela puulɔɔlugɔ (750) ɣεɣala, aisa Yesu Kilista va zɔɔɔ.

Gaagwεsu mɔun felegɔiti su, Amōse GALA gooi woni zii mɔinmɔin daalɔɣɔma, keɛ ná-keela wooi bɔɔɔzu ɣeni liizu Izilayeɛ vɔ. Naama yeeɣεɣalai ɣeni ga dituɣɔma yeeɣεɣalai Izilayeɛ υε. Ditugɔma yeeɣεɣalai naa zu, ti yeemani GALA ma, ti ɖa bala nuiti maanɔɣɔ (2:6). GALA ná-tukpɔɣaalevei ɣeni ga keni ta la li ga tiye duɔlai zu (7:17). Anεε naa υε, GALA ge minazeɣeni ga toɣa ɔɔ Izilayeɛ nuɔusεiti ba, ti zɔɔma yooiti so vɔlu, niiti ti masadai ɣεeni ti unda pɔɔma (9:12).

## **Unsosuυε**

1. Amōse ɔɔɣɔ lεε vai (1:1).
2. E GALA ná-tukpɔɣaalevei ma vaa woge zii mɔinmɔin daalɔɣɔma (1:2—2:16).

3. E tukpɔɔfaaleve vai woni Izilayele laalɔɔɔma ta dii vai duɔlai zu (3:1–9:10).
4. GALA ge minazegeni ga toɔa Izilayele ɔɔdaaleve nui mɔtaiti gaagale ma (9:11-15).

### *Seve ungi*

<sup>1</sup> Wooi niiti ka Ɔɔɔɔ GALAGI deeni ga Amōse, Tekoa taazuve logani make nui gila ge ɔeni de. Ɔɔɔɔ GALAGI bɔeni pɔ Izilayele laalɔɔɔma, Zuda masagi Woziase ná-siegi zu, ta Izilayele masagi Zeloɔoame velesiei ná-siegi zu, Zoase ná-doun zunui. Niima vaiti keeve kona felegɔ leve pe, zou balii va ɔe.

<sup>2</sup> E ɔeni ɔeezu ma:  
 «Ɔɔɔɔ GALAGI ɔa zikɔzu Siyɔn,  
 gooi ɔa ɔulazu Zeluzaleme.  
 Togani lo nuiti ta-lufa lenugiti suɔaaleida  
 Kaalamele gizei unmauve vɔa.»

### *Siili nuiti daalɔɔɔma*

<sup>3</sup> Ɔɔɔɔ GALAGI wooi ɔaa:  
 «Damase nuiti ti tɔ koloɔolo mɔinmɔin keeve, da ge leve.

Naa ɔa é ba, ɔe la zeeɔa ná-devei volu pe.  
 Mazɔɔɔ ti Galaade nuiti koloɔologɔ  
 ga wozawoli ɔali ɔaazɔɔagi.

<sup>4</sup> Ná vaazu abui losu Ɔazayele ná-peleyeeɔi va,  
 toɔa Bene-Ɔadade voluzeizuveti gala.

<sup>5</sup> Ná Damase taai ma bogiti galeɔale da,  
 ɔe Avene nemɔi naa zu nuɔuseiti undaavili,  
 ta zɔi é masadai ɔeezu Beɔe-Edene velei wu.  
 Siili nuɔuseiti ta li duɔlai zu Kiil.»  
 Ɔɔɔɔ GALAGI ɔa é boga.

*Filisiti nuiti daalɔɔɔma*

<sup>6</sup> Gɔɔɔɔ GALAGI wooi ɔaa:

«Gaza nuiti ti tɔ kologolo mɔinmɔin kɛɛɛɛ, da ge leve.

Naa ɔa é ba, gè la zeɔea nà-devei volu pɛ.

Mazɔɔɔ ti liini ga kasɔɔa nu mɔinmɔin,

ti naati fe Edome ya ga duɔiti.

<sup>7</sup> Nà vaazu abui losu Gaza zigigi va,

toɔa poluzeizuveti gala ná.

<sup>8</sup> Nà Asadɔde taaveaiti undaavili,

ta zɔi é masadai ɔɛɛɛzu Asekalɔn.

Nà Ekelɔn loɔa,

Filisiti nuiti kpein ti undaa ɔa vili, kulaba la ba.»

Maligii Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa é boga.

*Tiil nuiti daalɔɔɔma*

<sup>9</sup> Gɔɔɔɔ GALAGI wooi ɔaa:

«Tiil nuiti ti tɔ kologolo mɔinmɔin kɛɛɛɛ, da ge leve.

Naa ɔa é ba, gè la zeɔea nà-devei volu pɛ.

Mazɔɔɔ ti la ɔizeni kɛɛɔɔloun minazeɔɔgi zu,

ti liini ga taa mɔinmɔin su nuɔuseiti pɛ Edome vɔ  
duɔlai zu.

<sup>10</sup> Nà vaazu abui losu Tiil zigigi va,

toɔa poluzeizuveti gala ná.»

*Edome nuiti daalɔɔɔma*

<sup>11</sup> Gɔɔɔɔ GALAGI wooi ɔaa:

«Edome nuiti ti tɔ kologolo mɔinmɔin kɛɛɛɛ, da ge  
leve.

Naa ɔa é ba, gè la zeɔea nà-devei volu pɛ.

Mazɔɔɔ ti vileɔɔ ti-ɔɔlɔinti polu ga boɔa zɔkpɔi,

ti gaazumaawɔingai pɛ tooni ya,

ti la loogoni pɛ ga naati kpɔɔa ga ta-yiigaawanai,

ti ta-vaawanamai zeivɛ yiima kpaan.

<sup>12</sup> Nà vaazu abui losu Teman taai va,

toḡa poluzeizuᵛeti gala Bosela taazuᵛe.»

### *Amōn nuiti daalḡḡma*

<sup>13</sup> Ḡōḡḡ GALAGI wooi ḡaa:

«Amōn nuiti ti tō koloḡolo mōinmōin kēᵛe, da ge leve.

Naa ḡa é ba, ḡè la zeḡea nà-devei ᵛolu pē.

Mazōḡō ti koma nuiti kogiti daavalini Galaade,

nii a kē ti ta-yooi zuwōḡō.

<sup>14</sup> Nà ᵛaazu abui losu Laḡa zifḡi ᵛa,

toḡa poluzeizuᵛeti gala ná.

Naa ḡa ḡēzu ga kōḡḡ voloi,

kōḡi maalugi zaama,

tāḡḡḡ fiḡḡi zaama, yeei fiḡḡ wolai lokoleᵛezu la.

<sup>15</sup> Ta-masagi ḡa li duḡlai zu,

ta ná-kundiḡiiti.»

Ḡōḡḡ GALAGI ḡa é boga.

## 2

### *Moabe nuiti daalḡḡma*

<sup>1</sup> Ḡōḡḡ GALAGI wooi ḡaa:

«Moabe nuiti ti tō koloḡolo mōinmōin kēᵛe, da ge leve.

Naa ḡa é ba, ḡè la zeḡea nà-devei ᵛolu pē.

Mazōḡō ti Edōme masagi ma ḡaeiti galani,

ti kē ga seḡḡ yuᵛui.

<sup>2</sup> Nà ᵛaazu abui losu Moabe yooi ᵛa,

toḡa poluzeizuᵛeti gala Keliyōte taazuᵛe,

Moabe nuiti undaa ḡa ᵛili faa wuuleegi zaama,

kōḡ ḡee wooi ta koolei lugi zaama.

<sup>3</sup> Ḡè ta-masagi zuwūḡaaleᵛe, ta ta-ḡundiḡiiti pē.»

Ḡōḡḡ GALAGI ḡa é boga.

### *Zuda nuiti daalɔɔma*

<sup>4</sup> Ɔɔɔɔ GALAGI wooi ɔaa:

«Zuda nuiti ti tɔ koloɔolo mɔinmɔin keɛve, da ge leve.

Naa ɔa é ba, gè la zeɔea nà-devei volu pɛ.

Mazɔɔɔ ti ɔɛɛni nà-tɔgi va,

ti la nà-deveiti soni,

ti ɔɔɔɔ vilɛga kakagi zu, zɛɛ ɔalagiti polu,

niiti ti-mɛmɛwolani ti vilɛni ti volu mɔungi.

<sup>5</sup> Nà vaazu abui losu Zuda yooi va,

toɔa poluzeizuɔeti gala Zeluzalɛme taazuve.»

### *Izilayɛle nuiti daalɔɔma*

<sup>6</sup> Ɔɔɔɔ GALAGI wooi ɔaa:

«Izilayɛle nuiti ti tɔ koloɔolo mɔinmɔin keɛve, da ge leve.

Naa ɔa é ba, gè la zeɔea nà-devei volu pɛ.

Mazɔɔɔ ti sɔbalala nui ɔɔdini,

kuye walii vaa zu nii é la zooni salazu,

ti bala nui ɔɔdi, savala gila fai zu.

<sup>7</sup> Ta zizɛzu bala nuiti ma,

ti ɔa naati un golo fufiligi zu,

ti ɔa toomai ɔɛ ga maawɔin nuiti.

Doun zunui ta keɛɔɛ ti ɔa ɔɔɔɔ maavalibo anzalopo ɔilagi ma,

ti ɔa baagɔla dɔasei ɲadegai ma ga naama vai.

<sup>8</sup> Ta-zalaɔa ɔulazuve ɔilagilagi kpein,

ta vuuni kpɔunma zeɔeiti su.

Ta-ɔala fali vɛɛiti bu,

ta dɔɔi ɔɔlezu nii ti kulaai nuiti zea ga tɔgi.

<sup>9</sup> Nà ma, gè Amool nuiti undaavilini wo ve,

nui niiti ti ɔoozani eɔɛ sɛdele gului,

ti ɔakpaai ga sɛne guluiti kevele.

Gè ti ɔologoloni, é zo ti-ma zapeiti ma,

é zeeli ti-ma waaiti ma.

<sup>10</sup> Naa va gɛ, nà gɛ wo ɖulani Ezipete yooi zu,  
gè lo wo luɖo kona vuunaanigo (40) laawu tevebai  
zu,

nii a kɛ gè Amool nuiti ta-yooi ve wo vɛ ga wɔnɔ.

<sup>11</sup> Naa vɔluma, gè GALA goo wo nuiti buzegeni wo-  
loun zunuiti saama,

gè tanigaa wuzegɛ wa-wuzegɛ niinɛgiti saama,

niiti ti ɔɔɖo ɖalivaai Gooɖo GALAGI ma.\*

Nà wo ɖaazaɖasu, Izilayɛle nuiti,

vele lei é va gɛ la ɓaa?»

Gooɖo GALAGI wooi ɖana.

<sup>12</sup> «Tama, wo dɔɔi logɛ naama nuiti da, ti kpɔɔle, niiti  
ti ɔɔɖo ɖalivaai,

wo gɛ GALA goo wo nuiti ma,

ti mina mɔ ɔɔɛ dɔaseigi zu.

<sup>13</sup> Naa gɛ é ba, vɛ wo ná, nà wo ɖologolosu ná,

ɛɖɛvelei wotoloi a ɖa pɔɔi ɖolo la ɖɔɖɔwu,

siɛgi zu daavegai la ga molo ɖiliiti.

<sup>14</sup> Zɔi suvilaai ɓizezu, naa la ɔɔɖufuzu zɔɔɔga,

zeɓesu nuiti ti la zooga zeɓɛi lɛɛzu,

kɔɔɖuluɓa wolaiti ti la zooga ɔɔɖo ɖizosu.

<sup>15</sup> Mɛɛn vili nuiti ti la yɛga losu kpaan,

kɔɔi la voola kpize wo nu wolai va,

soo ɓize zalavusui la ɓalaa yɛnvui yɛga voluzu.

<sup>16</sup> Kɔɔɖuluɓa wolai gɛ vɛla ga ɖabei naama voloi,»

Gooɖo GALAGI wooi ɖana.

---

\* **2:11 2:11** Wɛɛ vɛ: Gls 6:1-21.

### 3

<sup>1</sup> Izilayele nuḅuseiti, wa ve, peleyegei woi kpein  
Gooḡo GALAGI wo ḡulaai Ezipete yooi va, à woilo  
nii ma, Gooḡo GALAGI bosu wo ma:

<sup>2</sup> «Eteai zu velayegeiti kpein saama,  
wa ḡila kpe ka gè yiimazegeni ga woye.  
Naa ḡa é ba, nà wo lolisu,  
wo ḡonabo ga wa-vaagaaaza golaiti.»

<sup>3</sup> Zunu felegaa ta da siéi bo,  
ni ti la zolooni ma de mounpa baa?

<sup>4</sup> Zalai ḡa da zikò nei fuun doḡoi zu,  
ni é la ḡonò kaani, é pò ga é so?  
Zala yivoi wooi ḡa da ḡula nei ná-zegei zu,  
ni é la de ani zoni baa?

<sup>5</sup> Wónii ḡa da lo nei wóni zo tumoi ḡa,  
ni é la zeini tuḡo ga balii?  
Wóni zo tumoi maa ḡa da bili nò, ni é la ani zoni  
baa?

<sup>6</sup> Koolei ḡa da ve nei taazuve,  
ni nuḅuseiti ti la ḡeeni unga wuulee?  
Faaḡa ka da zeeli nei taai ma,  
ni Gooḡo GALAGI la vaani bu?

<sup>7</sup> Zeno ḡana é la, Maligii Gooḡo GALAGI la da ga faa  
nòpe ke,  
ni é la ná-kisiéi leeni ga ná-botigé nuiti, GALA goo  
wo nuiti.

<sup>8</sup> Zalai zikaa, be ḡa é la lua?  
Maligii Gooḡo GALAGI boea,  
be ḡa é la GALA gooi laazeelia?

#### *Samali laalḡoma*

<sup>9</sup> A zeze Asadode ta Ezipete ti-voluzeizuveti,

wo ɣɛ ma: «A ɣaale ba Samali ɣizeiti ma,  
wo pɛɛ velei faa wuuleegi mɔɪndai la ti zaama,  
naa vɛɛ nimizai va dɔai ná.»

10 «Ti la zooni telebodai ziezū.  
Ta gaalεεzu ba ti-voluzeizuveti,  
niiti ti zəɓɓu faa zugologologi ta toomai zu,»  
Gɔɔɔ GALAGI wooi ɗana.

11 Naa ɔa ɛ ba, Maligɔi Gɔɔɔ GALAGI wooi ɔaa:  
«È zili nui ɔa va, ɛ zooi maagaku, ɛ è-zɛbei ɔula ɛ ya,  
tama ta è-voluzeizuveti ma zɔɔlaiti sege toomai  
zu.»

12 Gooḡ GALAGI wooi gaa:  
«Velei baala make nui a ḡ baalagi ḡḡ felegoi baa  
goi ḡilagi ḡula la zalai la,  
vele ḡana Izilaye nui niiti ti Samali ta ḡula la ti zili  
nui ya,  
kpəkḡ kpudḡ go baa bete ḡḡḡ buḡa nḡ ḡa a ye ná.»

<sup>13</sup> «À woilo, wo nii laazeeli Zakabe ná-pelɛyegei  
ma,»

Ḡoodḡ GALAGI, Fai-Pε-Maliḡii wooi ḡana.

14 «Volei gè wuzegɛzu la Izilayele loɣa vai ma,  
tɔɔzei ná-tɔ kologologiti ba,  
ná wuzegɛ Betele zalaɣa ɣula adaveti daalogɔma,  
zalaɣa ɣulazuɓe ma minɛiti ta loo ya zooi ma.

<sup>15</sup> Nà sama vɛɛi wolo, ta fofo vɛɛiti,  
ta ná-pɛɛi niiti ti ti vɛnɛai ga see niigaiti, naati ta  
ɔoloɔolo.

Pele moimōingi naati ta vaazu jeelezu,»  
Goofo GALAGI wooi dana.

4

## Samali anzanuiti

- <sup>1</sup> A woilo nii ma gè bosu wo ma,  
 Basan nika zaaiti ti zeini Samali gizeiti ma.  
 Wa toomai gɛɛzu ga maawɔin nuiti,  
 wa bala nuiti maanɔɔzu,  
 wo da gɛ wo-zinigiti ma: «À va ga gi-ɔɔle anii gi ɔ!»
- <sup>2</sup> Maligii Gɔɔɔ GALAGI gɔnaa ná-ɲadedai ma, é gɛ  
 ma:  
 «Foloi tanigaa ta vaazu, ta wo mɛɛn ga kalagi, wo  
 gɪlagilagiti.
- <sup>3</sup> Wo pɛ wa gɪla taai va ga zɛɛiti su velel niiti ti  
 siɣi va,  
 ɛɛ ge da li ga letegi.  
 Ta wo bɛ, wo li ga lɛkpɛmavɛ nu gɔvɛzu velel,»  
 Gɔɔɔ GALAGI wooi gana.

### *Zɛɛ gɪla pelei*

- <sup>4</sup> «À li Betele, wo tɔgi gologolo,  
 wo li Gilegale, wo ta vɛɛ tɔ kologologi va ná!  
 A wa-zalaɣaiti kula ga sobuzobui,  
 wo wa-vuusiɛiti kula folo savagɔ-o-folo savagɔ!
- <sup>5</sup> A wa-mama fee zalaɣaiti kula ga bului nii levei su.  
 A zeze ga wa-vebeaniiti wo ti veezu bɛ,  
 tɔɔzei naa gɪ naai wo vɛ, Izilayeɛle nuiti,»  
 Maligii Gɔɔɔ GALAGI wooi gana.
- <sup>6</sup> «Nà ma, gè pului loa wo ma wa-laaiti pɛ su.  
 Daamiani balagi gɪ wa-veleiti pɛ bu.  
 Kele anɛɛ naa vɛ, wo la galeni ma pɔ bɛ,»  
 Gɔɔɔ GALAGI wooi gana.
- <sup>7</sup> «Alu savagɔ yɛɛ voluzu molo levei va zeeli,  
 gè wo goma ga tonai.  
 Gè tonai vu taai gila su,  
 tona la vuuni zɔɔma laai zu.  
 Gè tonai vu kpalagi gila su,

ta la vuuni zɔɔma ɓalagi zu.  
Kpalagi nii tona la vuuni su,  
naa vɔ ma, tona ɓalagi ɓe.

<sup>8</sup> Taa felegɔ ɓaa savagɔ zu nuɓuseiti  
ti ɗa li taa ɗilagi zu, ti ɓa ɓɔɔle,  
tama ti la zie zɔɓɔni ga mɔinda  
é ɓa kpɔɔle wɔin zegɛ ti ma.  
Kɛɛ anɛɛ naa ɓe, wo la ɗaleni ma pɔ ɓe,»  
Gɔɔɗɔ GALAGI wooi ɗana.

<sup>9</sup> «Gè siinziin ganigiti ta-zeeɓeiti pɛɛni wa-ɓalaga  
aniiti ba.

Gè kotogiti teveni ti wa-beleiti  
ta wa-leezen beleiti sugologolo,  
naa ɓɛɛ wolive wuluiti ba ta kooleɗoole guluiti.  
Kɛɛ anɛɛ naa ɓe, wo la ɗaleni ma pɔ ɓe,»  
Gɔɔɗɔ GALAGI wooi ɗana.

<sup>10</sup> «Gè ɗɔfɔ zeeɓei vili wa-loganiiti saama,  
ɓelei gè kɛɛni la ga Ezipete yooi.  
Gè wo zili nui ye ná, é wa-zunu loungoiti paa ga  
ɓoɗa zɔkpɔi, é wa-zooiti so.  
Poomaiti makugi ɗa le wo-zokpaiti su wa-ɗɔɔlaaɗai  
zu.

Kɛɛ anɛɛ naa ɓe, wo la ɗaleni ma pɔ ɓe,»  
Gɔɔɗɔ GALAGI wooi ɗana.

<sup>11</sup> «Gè nimizai yeini wo ma,  
ɓelei mɔungi gè kɛɛni la ga Sɔɗome, ta Gomɔɔl.  
Wo ɗulave naa zu, eɗɛ kovileɓegi nii kulaai abuzogi  
zu.

Kɛɛ anɛɛ naa ɓe, wo la ɗaleni ma pɔ ɓe,»  
Gɔɔɗɔ GALAGI wooi ɗana.

<sup>12</sup> «Naa ɗa é ba, ee, Izilayeɓe, wɛɛna è zopelena ɓa  
ɓè!

Tɛi tama ɓele ɗana gè ɓaazu è zosu da,

ee, Izilayele, gɛvele bɛtɛ, ɛ ɖa-GALAGI laagɔmi!»

<sup>13</sup> Mazɔɔ kɛni ɛ dama:

Tɔ ɖa ɛ gizeiti kpɛtɛ, ɛ filiɛ bɛtɛ,  
tɔ ɖa a ɖa ɖisu vai lɛ ga nuɖuseiti,  
toɖa ɖa geelaalaosuɛ maavalibo ga kpidii,  
toɖa ɖa zie zooi ma ada ɖaagoozagiti,  
daaseigi ɖa ga Gooɖɔ GALAGI, Fai-Pɛ-Maliɖii!

## 5

### *Saa wɔɔi ɛ wosu Izilayele ma*

<sup>1</sup> Izilayele nuiti, à woilo nii ma gɛ bosu wo ma,  
saa wɔɔ wuyei ɛ gɛ daagɔlazu wa-vaa zu.

<sup>2</sup> Izilayele loa bu,  
ɛ la mɔ zooga pɛ ɛ va wuzegɛ.

Toɖa laani kpɔɖɔ yooi ma,  
nu la zɔɔsu ɛ va buzegɛ.

<sup>3</sup> Mazɔɔ Maliɖii Gooɖɔ GALAGI wooi ɖaa:  
«Taai nii ɛ nu waagilagi (1.000) levesu kɔɖɔzuɛ,  
nu ungila (100) nɔ ɖa a ɖale ma.  
Zoi ma ɛ ungila (100) tevesu,  
nu puugɔ nɔ ɖa a ɖale ma,  
Izilayele maagɔkɔ fai zu.»

### *A Gooɖɔ GALAGI ɖaizie, wa zɛnvui wo*

<sup>4</sup> Mazɔɔ Gooɖɔ GALAGI wooi ɖaa Izilayele ma:  
«À ɖaizie, wa zɛnvui wo!

<sup>5</sup> A mina ɖaizie Betɛle,  
à mina li Gilegale,  
à mina zeeli Beel-Seba.  
Mazɔɔ Gilegale nuiti kpein ta liizu duɔlai zu,  
Betɛle ɖa ɖologolo metu.»

<sup>6</sup> A Gōogō GALAGI gāizie mu,  
naazu wa zenvui wo.  
Ni naa laade, toga zo Zozefe mavofodaiti ba ege  
abui,  
abui naa ga ti gala muluu,  
nu nape ge la zolōga Betele, é va paa,  
<sup>7</sup> woi wa da soledai lati ga ani wanai,  
wo telebodai laazie zooi ma.

<sup>8</sup> To ga é geezu voo golaiti kpetai, ti laa ga Pe-  
leyadegiti ta Woliyon.  
Toga da kpidii valibo ga sobu wozakalagi,  
é foloi lati ga kpidii.  
Toga da kpolodei ma deiti toli,  
é ti vu ya zooi ma.  
Daaseigi ga ga Gōogō GALAGI.  
<sup>9</sup> To ga a da va bu faa zūgologologi lo zebesu nuiti  
unga,  
ta taaiti su niiti sigigi ti ma.

<sup>10</sup> Wa da naama nui wainzege,  
nii é soledai maalobosu tukpagaalevezuve,  
wo zeba wo gele kpe geze wo nui va.  
<sup>11</sup> Tei tama wo bala nuiti suzigazu,  
wo da ná-molo leveai zege,  
naa ga é ba, wo la nia pe kotu vele vapagiti bu, wo ti  
logai,  
leezen bele vapagiti balaa wo ti laai,  
wo la ma looi ta olea pe.  
<sup>12</sup> Mazolō ge wa-lo kologologiti kwee,  
ta wa-goto nɔunɔugiti.  
Wo ziliwe ga telebo nui,  
wa da yeezei lobeaniiti bu,

wo la vaazu bu bala nui ná-gaamai va ḡula kelema  
tukpḡḡaalevezuve.

<sup>13</sup> Naa ḡa é keezu, kelegele nui maagḡesu la kpḡ  
niima ziegi zu,  
mazḡḡḡ niima yeegḡḡalai ḡḡuve.

<sup>14</sup> A faa vagḡi nḡ ḡaizie,  
à mina faa ḡḡi ḡaizie,  
naa ḡa a ke wo ye vulua.  
Naazu Ḣḡḡḡ GALAGI, Fai-Pḡ-Maliḡii ḡa ye wo va,  
egḡvelei wo bosu da.

<sup>15</sup> A faa ḡḡi wḡinzege, wo faa vagḡi nee ve.  
A telebodai ḡḡ tukpḡḡaalevezuve.  
Tanisu, naazu Ḣḡḡḡ GALAGI, Fai-Pḡ-Maliḡii ḡa  
Zozefe mavofodai mḡtai maawḡinḡa.

<sup>16</sup> Ḣḡḡḡ GALAGI, Fai-Pḡ-Maliḡii wooi ḡaa:  
«Saa wḡḡi ḡa wo taa zaamaveti kpein,  
kpeei loo koi yḡḡḡzuveti kpein, ti ḡa ḡḡ ma: «Ee, dei!  
Ee, dei!»

Ta tii ḡḡḡ nui loli saa wḡḡ wo fai ma.  
Zḡiti ti zoogai saa zu wuyeiti toozu,  
naati ta vḡḡkpḡ saa wḡḡ wo fai va.

<sup>17</sup> Leezen belei pe su, saa wḡḡi ḡa ḡḡ náti,  
mazḡḡḡ nà levesu wo zaama,»  
Ḣḡḡḡ GALAGI wooi ḡana.

### *Ḣḡḡḡ GALAGI ná-foloi*

<sup>18</sup> Maanḡḡi ḡa wo ve,  
wḡiti wo Ḣḡḡḡ GALAGI ná-foloi wḡin ḡḡḡḡ!  
Wo kwḡni nei nii foloi naa vaazu la wo vḡ?  
Foloi naa la ḡḡḡḡ ga wozakala foloi, su ḡa bidi.

<sup>19</sup> Wa ḡḡ egḡ zunui nii é yesu velazu zalai va,

é li, é lo filε zuai taḡili zea,  
 6aa a zeelina nɔ feya ná-koizuve,  
 é yeevεε bibii ḡa, kaalii ni.

<sup>20</sup> A la da, Ḡooḡo GALAGI ná-foloi la ḡεεzu ga woza-  
 kala folo, su ḡa bidizu.

### *GALA dεbi veleii nii wɔinzeḡeai*

<sup>21</sup> «Wa-veitiiti beλε la bà, ti wɔinzeḡeve mà,  
 wa-maaḡogiti kugi ḡa ḡulazu sòkpai zu.

<sup>22</sup> Wa gala zalaḡaiti kulana bè, ta vebe zalaḡaiti,  
 ḡe la yeezeida tanɔpe bu.

Ḡe la 6alaa welea suai naati gaazu, niiti ti wulɔai,  
 wo ti ḡulazu bè ga ziilei zalaḡai.

<sup>23</sup> A wa-wuye wooiti maaḡooza bà,  
 ḡe la pɔ ḡe va wa-vapaiti goomɛni.

<sup>24</sup> Keλε toun, à pelei vie nɔ sɔledai luḡo, eḡe ziei é  
 yeizu,

telebodai 6alaa ḡa yei, eḡe kɔtudei nii é la vɔa.

<sup>25</sup> «Wa ve, Izilayele nuiti, kona vuunaanigɔi (40)  
 wo keeni tevebai zu, wo la zalaḡa ḡulani bè, wo la  
 6alaa zooi vaalɔnɔ feeni bè.

<sup>26</sup> Keλε za wa kooḡo ganigiti seḡezu, niiti wa 6oḡoi  
 wo ti 6eteai: Sakute, wa-masagi ta wa-ḡalagi, ta  
 Kewan, wa-zomideḡai ta wa-ḡalagi.

<sup>27</sup> Naa ḡa é ba, nà liizu ga woye duɔlai zu Damase  
 voluvelei poun.»

Ḡooḡo GALAGI ḡa é boga, nii daaseigi ga Fai-Pε-  
 Maligii.

## 6

### *Tukpɔḡaalevei*

*é lo kpεε nuiti ta-ani zuḡologologi va*

<sup>1</sup> Maanooi ḡa wo luḡo,

wōiti wo zenvui wosu ziileigi zu Siyōn,  
 wa kaazu ga wa kpaamaazui zaama Samali g̃izei  
 ma.  
 Ungo, wa ʋe, wōigiti wo ga zii mōungi ma nu  
 wolaiti,  
 wōiti Izilayele nuiti ti ɓizezu, ti ɗa ʋa wo ʋo be.

2 «À li Kalené, wo naa ɗaa, nii keai ná.  
 Wa zefena miná, wo li Gamate taa wolai zu.  
 Naa ʋoluma, à yei Filisiti nuiti ta-laazuʋe Gate.  
 Wa pete ni taai naati fizoge wa-masa taai niiti ba,  
 ɓaa ni ta-you zevei wɔɔʋe wɔnɔi ʋa.»

3 Wa ɗisieu ga wo maanɔɔ ʋoloi maagooza ɓɔɔ  
 ʋa,

kele toun tooma masadai ɗa wo tolistu ɓɔɔ ma.

4 Wele wo ʋa, wo laani bete ʋagɔiti su,  
 ti ʋɔnɛai ga see niigai,  
 wo zakpamaalegai wa-ʋeteiti su,  
 wo ɗa baala zivoiti mi,  
 ta nike yivoi niiti ti wulɔai.

5 Wa guyei loozu nɔ lein kɔnigi bu,  
 wo ɗa Davide laavokɔɔ  
 ga wa ɓɔɔi wa-ɗeingɛin ganiiti.

6 Wa ɗɔɔi ɓɔlezu gɔwɔ wolaiti su,  
 wo ɗa gulo maku nɛnɛgiti sie wɔungiti su.  
 Kele wo la yiizoolɛzu ga maanɔɔi naa,  
 nii é ʋaazu Zozefe ná-bolodamaiti pɔ.

7 Naa ɗa é ba, nii ɗa gè bosu niina,  
 wa ɗa wo ɗɛɛzu ʋelelaʋe,  
 ti ɗa li ga woye duɔlai zu.  
 Naka nuiti ti laani ta-ʋeteiti su, ta-ʋetiɪ ɗa be!

*Samali taa wolai ɗa ɗologolo*

<sup>8</sup> Maligii Gooḡo GALAGI ḡonave ḡoḡo ma, é ḡe ma:  
 «Nà Samali taai veezu sili nuiti zea, ta nii kpein é  
 su,  
 mazḡḡ Zakḡbe mavofodaiti ta-wasogi vele la bè,  
 ti-voluzeizuveti wainzeḡea mà,»  
 Gooḡo GALAGI, Fai-Pe-Maligii wooi ḡana.

<sup>9</sup> Ni zunu puugḡ a ḡena peleyeḡe ḡila bu, ti pe ta  
 za.

<sup>10</sup> Ni poomai ta ná-nui ta a vaana ga é kula pelei  
 wu, é gala, toḡa naama nui ḡaazaḡa, nii é pele  
 voluve, é ḡe ma: «Nu ḡili ka de é ḡoba baa?» Naa ḡa  
 gooḡaavote, é ḡe ma: «Nu nḡpe ge la mḡ ve.» Zoi ḡa  
 ḡe ḡḡlai ma: «Maḡe kpḡ! Mazḡḡ é la vizḡni ga nu  
 Gooḡo GALAGI loli niima zieḡi zu.»

<sup>11</sup> Mazḡḡ Gooḡo GALAGI ḡa devei veezu,  
 pele wolaiti ta ḡolo,  
 ma goiti ti valivali.

<sup>12</sup> Kaipa wo meniga ga sooi ḡa da bize fasai ma?  
 Baa nu ḡa wozai woli kpolodei ḡa ga nikeiti?  
 Kele woun, wa telebodai valibosu ga anivebei,  
 wo soledai valibo ga ani wanai.

<sup>13</sup> Wa ḡoozuneezu Lodebaal zo fai zu wo ve,  
 wo da ḡe ma: «Gi ḡoḡo zebei maavele lei  
 gi va Kaalenayime taa wolai zo da baa?»

<sup>14</sup> «Ee, Izilayele nubuseiti, nà zii ḡila buzeḡezu wo  
 laalḡḡma,  
 nii a zei wo ḡa, é zo Leḡo-ḡamate,  
 é zeeli Zuluden ma vetu nemei zu ḡotudei ma,»  
 Gooḡo GALAGI, Fai-Pe-Maligii wooi ḡana.

## 7

*Kotogiti ma ḡulakelamai*

<sup>1</sup> Wɛlɛ nii va, Maligɔŋi Ɔɔɔɔɔ GALAGI kulani bè keɛma: Koto kpulugi ɣeni βetɛzu, siɛgi zu tufai nii gaaleveni mounpa masagi vɛ, naa ɣeni lenusu la.

<sup>2</sup> Tɛi ti ɣeni zooi ɣaa lufai pɛ miizu, gɛ ɣeni ma: «Màligɔŋi Ɔɔɔɔɔ GALAGI, nà è maanɛɛɛzu, ɖa-nuɖuseiti suvaaye! Ni naa laade, Zakɔbe mavofodai ɣa zoo yesu ná ɣale? Ti wola maabidai!»

<sup>3</sup> Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-kisieɪ valiboni, é ɣɛ ma: «Naama vai la mɔ ɣɛa.»

### *Abui ma ɣulakeɛmai*

<sup>4</sup> Wɛlɛ monɔ nii va, Maligɔŋi Ɔɔɔɔɔ GALAGI kulani bè keɛma: E abui maalolini, ga é ná-tukpɔi ɣaaleve ga naa, abuliegi naa ɣeni zou wu ɖɛiti fɔɔzu, é ɖa Izilayeɛle yooi ɣala.

<sup>5</sup> Gɛ ɣeni ma: «Màligɔŋi Ɔɔɔɔɔ GALAGI, nà è maanɛɛɛzu, kpela pele zu mu! Ni naa laade, Zakɔbe mavofodai ɣa zoo yesu ná ɣale? Ti wola maabidai!»

<sup>6</sup> Maligɔŋi Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-kisieɪ valiboni, é ɣɛ ma: «Niima vai ɖalaa la mɔ ɣɛa.»

### *Kɔɔɔ galui ma ɣulakeɛmai*

<sup>7</sup> E nii ɣulani bè volu keɛma: Maligɔŋi ɣeni lɔni sigɪgi ɣa, kɔɔɔ galui zoni zea, kenagi kpui ba.

<sup>8</sup> Ɔɔɔɔɔ GALAGI gàazaɣani, é ɣɛ mà: «Amōse, leeni ɣa è kaazu?» Gɛ goɔɣaavoteni, gɛ ɣɛ ma: «Kɔɔɔ galui vɛ kenagi kpui ba.» Maligɔŋi ɣeni mà: «Nà kɔɔɔ galui vilisu nà-nuɖuseiti, Izilayeɛle nuiti saama. Nii voluma, gɛ la mɔ ti maavaayɛga pɛ.

<sup>9</sup> Izaake ná-zalaɣa ɣula adaɖɛti kpein ta ɣologolo, Izilayeɛle ná-ada naɖegaiti ti ɣologolo.

Nà kɔɔi vɛɛ Zeloɔoame ná-masa pɛɛyɛɣɛi va.»

*Amose 6ε vai Betele*

<sup>10</sup> Betele zalaḡa ḡula nui Amasia wooleveni masagi Zeloḡoame ma, é ḡε ma: «Amose ḡa yaavai ḡεεzu è laalḡḡma Izilayeḡe nuḡuseiti saama. Nuḡusei la mḡ zooga zιεzu ná-kpḡεzuḡula mḡinmḡingi wu.

<sup>11</sup> Mazḡḡ wεε velei kpḡεai la: «Zeloḡoame ḡa zaazu ḡḡa zḡkpḡi ḡa, Izilayeḡe nuḡuseiti ti maa ḡa ḡooza poun ta-yooi va.» »

<sup>12</sup> Amasia ḡeni Amose ma: «Wozḡḡa nui, velana, è li Zuda yooi zu velei, è ḡa laami ná, è ḡa GALA gooi wo ná vele.

<sup>13</sup> Kεε Betele lei è va ḡε yeḡu ná, è va ḡa GALA gooi wo, mazḡḡ masagi ná-ada ḡadegai ḡa ga ve, ná ḡa ga GALA sei velei masadai ve.»

<sup>14</sup> Amose Amasia woḡḡaavoteni, é ḡε ma: «Gè la ga GALA goo wo nu, gè la ḡalaa ga GALA goo wo nu ná-doun zunu. Nà ga togani make nui, sikḡmḡol kpelei ḡa nà ḡa te.

<sup>15</sup> Kεε ḡḡḡḡ GALAGI sèḡevε togani ḡulugi volu, é ḡε mḡ: «Li, è GALA gooi wo nà-nuḡuseiti ma, Izilayeḡe nuiti.»

<sup>16</sup> Woilona mu ḡḡḡḡ GALAGI laawooi ma, Amasia, ḡei è ḡεεzu mḡ: «Mina GALA goo wo Izilayeḡe nuiti ma, mina mḡ ḡḡε Izaake mavofodai laalḡḡma.»

<sup>17</sup> Naa ḡa é ba, ḡḡḡḡ GALAGI wooi ḡaa:  
 «E-anzai ḡa ḡḡḡ ve koloḡḡḡḡ ya taazuve,  
 è-loun zunuiti ta è-loun anzanuiti ta za ga ḡḡa  
 zḡkpḡi,  
 galui ḡa la ḡa-yooi ma, gaḡḡε taḡiligaa va,  
 ḡa ḡḡḡi ḡa zaazu kḡzḡba yooi ta zu,

Izilayele ɔa li duolai zu, maagfooza poun ná-zooi  
va.› »

## 8

### *Gulu waa ɓɔɓgi ma ɗulakɛɛmai*

<sup>1</sup> Wɛɛ nii va, Maligii Ƴooɗo GALAGI kulani bɛ  
kɛɛma: Kpɔɓgi daavegai ga gulu waa ɓɔɓgi.

<sup>2</sup> E gaaɓaɓani, ɛ ɗɛ mǎ: «Amōse, leeni ɔa ɛ  
kaazu?» Gè goɗaavoteni, gè ɗɛ ma: «Kpɔɓgi ve,  
gulu waa ɓɔɓgi ti su.» Ƴooɗo GALAGI ɗɛni mǎ:  
«Nà-nuɓuseiti, Izilayele nuiti, ti zeelia ɗwɛma,  
gè la mǎ ti maavaayɛga pɛ.

<sup>3</sup> Naama voloi, guyei niiti ti loozu masa pɛɛi wu,  
naati ta valibo ga kpalagi,»  
Maligii Ƴooɗo GALAGI wooi ɗana.  
«Ta ɗɛ poomaiti pilisu ya adɛ pɛ,  
woza ɗaalei tɔɔntɔɔn.»

### *Yaaɗoiti ta-ani wɔin voovamai*

<sup>4</sup> A woilo nii ma, wɔigiti wo loozu bala nuiti ma,  
wo pɔ ga wo maawɔin nuiti suwugaaleve zooi ɔa.

<sup>5</sup> Wa ɗɛɛzu ma: «Alu toga niinei ma vetii ɓena kae,  
gi tɔɔzei ga gá-moloiti pɔdia.

Dooɗo foloi ɓena kae,  
gi gá-molo ɗotaiti daalao volu,  
gi ta ɗula kɔɗo ganiiti da,  
gi ta vɛɛ aniiti songɔiti ba,  
gi woyai lo kilo ɗɔɗo ganiiti su,

<sup>6</sup> gi maawɔin nuiti geya ga walii,  
gi bala nuiti geya ga savala gilagi.  
Gá zoo volɔ gi yɛ pɔdii loozu,  
gi gá-molo ɓaɗai pɛ pɔdi.»

<sup>7</sup> Gɔɔɔɔ GALAGI ɔɔnave ga:

«Eni nɔ Izilayeɛle ɔa de wasosu,  
ge la yeema ti-zɔgi gila kpalaa ma.

<sup>8</sup> Naa ɔa e ba, zooi ɔa bali,

gaa nuɔuseiti pe ta ge gaazudeɔvui zu.

Zooi bɔɔɔi na pe ka le su, e da niikpi,

naa voluma, e gɔla su ga Ezipete de wolai Nile  
gevele.»

### *Gaazude vuu voloi*

<sup>9</sup> «Naama volo na, na foloi leve gee va, folo gaalɔgai  
ma ziegi zu,»

Maliɔii Gɔɔɔɔ GALAGI wooi ɔana.

«Na kpidii vee zooi ɔa, na pe folo bekpegi.

<sup>10</sup> Na wa-vetiiti maavalibosu ga saa wolɔi,  
wa-wuyeiti ta lati ga ɔɔɔi.

Na ese pe saamaɔili ga saa wolɔ wo segei,

ge kpaanagi la wo-unmaveti kpein,

Na soolei vili zooi nii ma,

ege nui nii na-doun gila kpegi a za.

Nii e vaazu naa volu, naa ɔa ge nɔ ga ziizoolɛ voloi.

<sup>11</sup> Foloi tanigaa ta vaazu,

yeei ge pulu wolai loozu la zooi nii zu,»

Maliɔii Gɔɔɔɔ GALAGI wooi ɔana.

«Daamiani balagi ma vului laade,

zie valagi ma bɔɔle wɔin laade balaa,

keɛ Gɔɔɔɔ GALAGI laawooi menitalai ma vului ve.

<sup>12</sup> Ta vile unba naazu,

ti da leveteve kpolodeiti zɔɔɔzu.

Naa voluma, ta leve lekpeɔave nu ɔvɛzu veleiti

zɔɔɔzu ta folo ɔulazu vele,

ti da Gɔɔɔɔ GALAGI laawooi ɔaizie, keɛ ti la kaa.

<sup>13</sup> Naama volo ná, anzalopo vapagiti ta zunu loun-goiti

suvikɛi ɔa be ga kpɔɔle wɔin.

<sup>14</sup> Zɔiti kpein ti ɔonazu zɛɛ ɔalagi ma é Samali, ti ɔa ɔɛ ma:

«Da-ɔalagi lɛbi ɔeke faan, Dan,

gala falii lɛbi ɔɛɛzu ɔeke faan, Beel-Seba,»

naama nuiti pɛ ta loo,

ti la mɔ zooga wuzegɛzu, eyɛsu pɛ.»

## 9

### *Kulakɛɛma ɔaabelagi*

<sup>1</sup> Gɛ Maligii ɔaani loni zalaɔa ɔulazuɔɔ maazuɔɔ. E ɔɛni ma:

«GALA sei vɛɛi wu beɔɔgiti ma vɛɛungai loɔa,

kpofalagiti pɛ ti ɔali!

Ti pɛ tɔungiti golo,

niiti ta yɛ voluzu, boɔa zɔkpɔi ɔa naati paa.

Nu nɔpɛ ge la zooga vɛlazu,

kɔɔloogɔba nɔpɛ ge la ɔɛa ná.

<sup>2</sup> Ni ta vɛlana, ti li gɔvɛalaazu,

nà ti zo miná, gɛ ti ɔula ná.

Ni mɔnɔ ta zoona, ti lɛ geegɔɔlogi zu, nà zɔ ti va, ti yei.

<sup>3</sup> Ta lɔɔɔuna Kaalamɛle gizei ma,

nà ti ɔaizie, gɛ ti zo.

Ni ta lɔɔna kpoloɔɔi wu, nii a kɛ ti lɔɔɔu bà,

nà vali kaalii ma, é li, é ti ɔi miná.

<sup>4</sup> Ni ta liina ti zili nuiti pɔ be, ti ɔɛ ga kɔɔ luɔiti,

nà zobogi ve boɔa zɔkpɔi ya, é ti undaavili.

Gàazu ɔa ti va ta-maanɔɔ vai zu, kɛɛ ta-undaanɛ vaa laade.»

<sup>5</sup> Ḑoḡḡ GALAGI, Fai-Pε-Maliḡii yeevḡḡgua zooi va,  
     naa bali,  
 zooi ḡa nuḡuseiti pε ta gaazudevui zu.  
 Zooi ḡoḡḡi ná pε ka le su,  
 naa voluma, é ḡula su ga Ezipete dε wolai Nile  
     ḡevele.

<sup>6</sup> E zeizuve βεεβε geegḡlogi zu,  
 é ná-masa pεlei logε zooi maazuve.  
 Toḡa da kpolodei ma dεiti toli,  
 é ti vu ya zooi ma.  
 Daaseigi ḡa ga Ḑoḡḡ GALAGI.

*GALA ka sɔba nuiti tukpɔḡaaleve*

<sup>7</sup> «Ee, Izilayele nuiti, wa zεa nɔ ga Etiyopi nuiti  
     kevele,»

Ḑoḡḡ GALAGI wooi ḡana.  
 «Nà lei ḡε va Izilayele ḡula Ezipete yooi va baa?  
 Wo la kwεni baa ga vele nɔ ḡana ḡε keeni la  
 ga Filisiti nuiti, ti Kafatɔl, ta Siili nuiti, ti Kiil?»

<sup>8</sup> Maliḡii Ḑoḡḡ GALAGI ḡaazu ḡa sɔba masadai tei  
     ba.

«Nà vaazu koloḡolosu, ḡε kula zooi ḡa.  
 Kele tama, ḡε la Zakɔbe mavofodai zuwuḡaalevea  
     tεtε,»

Ḑoḡḡ GALAGI wooi ḡana.

<sup>9</sup> «Wele nii ḡε deveai, nà Izilayele veleyegei  
     ḡuḡuḡuḡusu, zii zɔiti saama,  
 velei nu ani ḡaei ḡuḡuḡuḡusu da sepegi zu.  
 Kɔtu ḡaegi gila kpala ge la loa zooi ma.

<sup>10</sup> Faa nɔu ḡε nuiti kpein ti nà-nuḡuseiti saama,  
 boḡa zɔkpɔi ḡa ti pε paazu,  
 teigiti ti ḡεεzu ma: «Maanḡḡi la maabuḡaa gi va,  
 é la zeelia gi ma.» »

*Falibogi ma zieg*

11 «Naama volo ná, Davide ná-kotai nii goloai, nà  
buzegē volu,

zegeiti ti wōai ba, gē naati daagulu,  
veti náti kologologai, gē mináti kpete volu.

Nà to volu ga ma mōungi gēvele,

12 naa ga a kē ti Edōme mōtai zōlō,  
ta zii gīligi niiti kpein ti gēai ga nōnō,»

Gōogō GALAGI wooi gāna,  
tō ga é vāazu niima vaiti kpein kēezu.

13 «Foloi tanigaa ta vāazu,  
molo levei ga bē nō feya, wozawolii lōzei.  
Ta bē nō feya ga moloi woli, dōo dēi gūla vai sei da.  
Naazu dōo niinei ga gē gūlazu gizeiti kpein ba,  
gize bufegiti pē ti maa ga bōole ga dōo dēi,»

Gōogō GALAGI wooi gāna.

14 «Nà-nuḡuseiti Izilayele nuiti, niiti kpein ti duolai  
zu,

nà va ga tiye volu.

Taai niiti kpein ti goloai,

ta naati to volu, ti zei ti zu.

Ta leezen beleiti da, ti da ma lōoi bōle.

Ta kpeleiti tē, ti da ma gūlanumai mi.

15 Nà ti ziin ta-yooi ma,

ti lō la mō gūlaa eyesu pē naama yooi ma,  
nii gē feezu ti vē.»

Da-GALAGI, Gōogō GALAGI ga é boga.

**GALA Daawoo Z<sub>ευει</sub>**  
**Portions of the Holy Bible in the Toma language of**  
**Guinea**  
**Des portions de la Sainte Bible dans la langue de la**  
**Guinée Toma**

copyright © 2023 Pioneer Bible Translators and The Bible Society in  
Guinea-Conakry

Language: Toma

Translation by: Pioneer Bible Translators

Texte copyright © 2023 Traducteurs Pionniers de la Bible et Alliance  
Biblique en Guinée.

Cette œuvre est mise à disposition selon les termes de la Licence Creative  
Commons Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification  
4.0 International.

This translation is made available to you under the terms of the Creative  
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in  
any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are  
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,  
please contact the respective copyright owners.

2025-07-09

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 8 Jul 2025 from source files  
dated 9 Jul 2025

95f995fa-1e05-5170-a262-d0f7dabeeddf